

KAFKA, Jan: *Církevní politika KSČ a státu v severovýchodních Čechách v letech 1948-1960*. Disertační práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Praha 2015. 228 s. + přílohy.

Předložená disertační práce splňuje všechny náležitosti tohoto druhu textu, rozsah je adekvátní, poznámkový aparát i pramenná základna vyhovující, jazykově je práce na úrovni.

Pokud jde o samotný obsah, autor zdařile zachytil vývoj státní (a stranické) politiky vůči církvím na úrovni vybraného regionu v letech budování a konsolidování komunistického režimu, stejně jako podoby reakcí církví různého organizačního stupně na proměny jejich postavení ve společnosti. Práce je strukturována nikoliv chronologicky, ale tematicky. První velká část je věnována utváření základních postulátů a struktur v podstatě nového fenoménu: státně stranického aparátu řízení církví za účelem nejprve jejich „pacifikace“ a ovládnutí až po očekávanou marginalizaci jejich společenského vlivu. Charakterizuje klíčové kroky „moci“, vytvoření systému kontroly skrze nově zřízené (obnovené) instituce a funkce (církevní tajemníci, zmocněnec), nové zákony i majetkovou podmaněnost. Obecně známé kroky jsou zde zasazeny do konkrétních, zalidněných situací, což ukazuje nejen jejich efektivitu, ale i limity direktivních představ. V tomto směru pak práce pokračuje, v další kapitole popisem konkrétních aktivit ve směru ke katolické církvi a také vnitřního vývoje této církve, v poslední pak je stejné téma zpracováváno ve vztahu k církvím nekatolickým. Autora zajímají jak „personálie“, například postava biskupa Mořice Píchy a dalších vyšších duchovních působících v církevních funkcích, tak i širší kontexty, například rozvoj/rozklad státem prosazovaného mírového hnutí duchovních či obecnější problematika postoje mezi odporem a kolaborací. Z velkého množství příkladů pak utváří většinou uvážlivá zobecnění, v řadě případů originální a nutící k novému promyšlení ustáleného výkladu tohoto období a tohoto tématu. Shrnuji zde poprvé, jde o práci opravdu zásadní, poctivou a zajímavou.

K práci nemám zásadní námítky, jen asi toto. Jednak je škoda, že pramenná základna neumožnila zpracovat nekatolické církve na stejné úrovni jako katolickou. Pro případné knižní vydání by stálo za to přece jen tuto kapitolu rozšířit. To ovšem není výtka, jen námět pro budoucí postup. Všeobecně mám dojem, že autor v některých případech příliš přebírá dikci a intence pramenů, zvláště hlášení církevních tajemníků. V určitých momentech postrádám při interpretaci a citaci těchto dokumentů uvážlivé „prý“, charakteristiky některých situací a postav mi připadají příliš jednostranné a postavené na hlášení OCT. Někdy jsem měl skoro pocit, že jde až o přehnané využití jednoho pramene. A v závěru práce mě zarazil místy silně hodnotící přístup. Neumím zaujmout tak striktní stanovisko, jako je „Chování církví... musíme hodnotit jako jejich selhání“ (s.215), nevím, jestli selhali všichni „církevní představení“ (s.216), ani nevím, zda po smrti „despotického biskupa“ Píchy přijali duchovní kapitulního vikáře Javůrka „s úlevou“ (tamtéž). To je ovšem jen na okraj této vysoce zdařilé a vynikající práce.

Práci plně doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 13. ledna 2016

Jaroslav Cuhra, Ph.D.